Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket

Lausunto
26.2.2026
TIV/241/2026

Eduskunta
Lakivaliokunta

Eduskunnan lakivaliokunnan pyyntö toimittaa kirjallinen asiantuntijalausunto koskien HE 5/2026 vp

Kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä HE 5/2026 vp eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksessä on arvioitu merkittävimpien ehdotetuista muutoksista viranomaisille johtuvien laskennallisten kustannussäästöjen aiheutuvan tuomioistuimille oikeudenkäynnistä sakkomenettelyyn siirtyvien asioiden myötä. Käräjäoikeuksissa käytävästä rikosprosessista sakkomenettelyyn siirtyvien asioiden kokonaismääräksi on esityksessä arvioitu enimmillään noin 5 000–6 000 rikosasiaa vuosittain. Yhden rikosasian käsitteleminen kirjallisessa menettelyssä maksaa keskimäärin noin 530 euroa, joten laskennallinen kustannussäästö olisi esityksen mukaan enimmillään noin 3,2 miljoonaa euroa vuodessa. Arvioon liittyvää huomattavaa epävarmuutta on esityksessä korostettu.

Ehdotettujen muutosten vaikutus sakon muuntorangaistuksen käyttöön olisi esityksen mukaan vähäinen, jolloin esityksellä ei olisi olennaista vaikutusta myöskään tuomioistuimille muuntorangaistusmenettelystä aiheutuvaan työmäärään.

Tuomioistuinvirasto huomauttaa, että muutokset voivat lisätä tuomioistuimissa käsiteltäviä ja ratkaistavia sakko- tai rangaistusmääräyksiä koskevia valituksia.

Muutosten kannatettava tavoite on kohdentaa tuomioistuinten resursseja niihin asioihin, joiden käsittely tuomioistuimessa on muun muassa oikeusturvasyistä tarpeen ja siten turvata kansalaisten perustuslakiin perustuva oikeus saada asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä.

Esityksen tuomioistuinlaitokseen kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa on huomioitava, että valtaosan esityksen mukaisista sakkomenettelyyn siirtyvistä rikosasioista käsittelevät ja ratkaisevat käräjäoikeuksissa tuomioistuinharjoittelua suorittavat käräjänotaarit. Tuomioistuinharjoittelu on osa koulutusjärjestelmää ja sen tarkoituksena on käytännön harjoittelun avulla pätevöittää juristeja lainkäyttötehtäviin.

Tuomioistuinharjoittelua suorittavien käräjänotaarien määrä ei perustu heidän käsiteltäväkseen tulevien rikos- tai muidenkaan asioiden lukumäärään. Käräjänotaarien määrän mitoittamisessa olennaista onkin tulevien rekrytointitarpeiden ennakointi, eikä nyt esitetyillä yksittäistä asiaryhmää koskevilla muutoksilla ole tähän vaikutusta.

Muutoksilla voisi ajatella olevan välillistä vaikutusta käräjätuomareiden työmäärään niin, että tuomareilta siirtyisi joitakin muita asioita käräjänotaareiden käsiteltäväksi käräjänotaareille jaettavien rikosasioiden määrän laskiessa. Käytännössä tätä mahdollisuutta rajoittaa kuitenkin olennaisesti se, että harjoittelua suorittavien käräjänotaarien lakiin perustuva toimivalta ulottuu vain yksinkertaisimpien asioiden käsittelyyn. Esitettyjen muutosten vaikutus käräjätuomareiden käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi tulevien asioiden määrään on siis varsin vähäinen.

Rikosasioiden käsittelyyn liittyvistä haasteista ehdottomasti vakavin on prosessien kohtuuttoman pitkä kesto. Rikosprosessin kustannukset ovat Suomessa muihin länsimaisiin oikeusvaltioihin verrattuna alhaiset. Sen vuoksi tällä uudistuksella ei ole perusteltua tavoitella kustannussäästöjä, vaan prosessien nopeuttamista. Suorien kustannussäästöjen sijaan muutoksilla saadaan parhaimmillaan aikaan resurssien tarkoituksenmukaisesta kohdentamisesta johtuvaa työjonojen ja käsittelyaikojen lyhentymistä ja siten oikeudenkäytön laadun paranemista. Kuvatuista syistä esitetyillä muutoksilla ei tule olla vähentävää vaikutusta tuomioistuinlaitoksen määrärahoihin.

Erityisasiantuntija Heli Leinonen

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Heli Leinonen
Erityisasiantuntija
Tuomioistuinvirasto
heli.leinonen@oikeus.fi